

TOÁN 8 – CHUYÊN ĐỀ : PHƯƠNG TRÌNH BẬC NHẤT MỘT ẨN
Cô Nguyễn Thị Trà Mi – GV Toán

I. TÓM TẮT LÝ THUYẾT.

1. Phương trình một ẩn

* Phương trình ẩn x có dạng $A(x) = B(x)$ (1), trong đó $A(x)$, $B(x)$ là các biểu thức của cùng biến x .

Ví dụ 1: a) $3(x - 1) + 5 = 2x$ là phương trình ẩn x

b) $t + 5t = 2t$ là phương trình ẩn t

c) $y^2 - 1 = y + 2$ là phương trình ẩn y

* Nếu với $x = x_0$ ta có $A(x_0) = B(x_0)$ thì $x = x_0$ là nghiệm của đa thức $A(x) = B(x)$ (ta còn nói x_0 thỏa mãn hay nghiệm đúng phương trình đã cho).

* Một phương trình có thể có một, hai, ba, ... nghiệm hoặc không có nghiệm nào, hoặc có vô số nghiệm.

* Phương trình không có nghiệm gọi là phương trình vô nghiệm.

2. Giải phương trình

* Giải phương trình là tìm tập nghiệm của phương trình đó

* Tập hợp các nghiệm của phương trình được gọi là tập nghiệm của phương trình đó, ký hiệu là S .

Ví dụ 2: a) Phương trình $x = 2$ có tập nghiệm $S = \{2\}$

b) Phương trình $x^2 = -3$ có tập nghiệm $S = \emptyset$

c) Phương trình $x^2 + 1 = 1 + x^2$ có tập nghiệm $S = \mathbb{R}$

3. Định nghĩa phương trình bậc nhất một ẩn

* Phương trình bậc nhất một ẩn là phương trình có dạng $ax + b = 0$, trong đó a , b là hai hằng số và $a \neq 0$.

Ví dụ 3: $2x + 1 = 0$ là phương trình bậc nhất một ẩn có: $a=2$; $b=1$

4. Hai quy tắc biến đổi phương trình

* Quy tắc chuyển vế: Trong một phương trình ta có thể chuyển một hạng tử từ vế này sang vế kia và đổi dấu hạng tử đó.

* Quy tắc nhân một số: Trong một phương trình ta có thể nhân (hoặc chia) hai vế với cùng một số khác 0.

5. Cách giải phương trình bậc nhất một ẩn

- Dùng quy tắc chuyển vế và quy tắc nhân với một số.

- Tổng quát phương trình $ax + b = 0$ ($a \neq 0$) được giải như sau:

$$ax + b = 0 \quad (a \neq 0)$$

$$ax = -b$$

$$x = \frac{-b}{a}$$

Vậy tập nghiệm của phương trình là $S = \left\{ \frac{-b}{a} \right\}$

Nhận xét: Phương trình $ax + b = 0$ ($a \neq 0$) luôn có một nghiệm duy nhất $x = \frac{-b}{a}$

II. BÀI TẬP VẬN DỤNG.

DẠNG 1: Giải phương trình bậc nhất.

***Phương pháp giải :** phương trình $ax + b = 0$ ($a \neq 0$) được giải như sau:

$$ax + b = 0 \quad (a \neq 0)$$

$$ax = -b$$

$$x = \frac{-b}{a}$$

Vậy tập nghiệm của phương trình là $S = \left\{ \frac{-b}{a} \right\}$

*Chú ý : Với những phương trình đưa về phương trình bậc nhất một ẩn ta sử dụng các phép biến đổi như: nhân đa thức, quy đồng mẫu, quy tắc dấu ngoặc,... để đưa phương trình về dạng $ax + b = 0$

*Bài toán minh họa :

Bài 1. Giải các phương trình sau

a) $12 - 6x = 0$

b) $2x + x + 120 = 0$

c) $x - 5 = 3 - x$

d) $2(x + 1) = 3 + 2x$

e) $\frac{2(x-3)}{4} - \frac{1}{2} = \frac{6x+9}{3} - 2$

Giải

a) $12 - 6x = 0$

$$6x = 12$$

$$x = 12 : 6$$

$$x = 2$$

Vậy tập nghiệm của phương trình là $S = \{2\}$

b) $2x + x + 120 = 0$

$$3x = -120$$

$$x = -120 : 3$$

$$x = -40$$

Vậy tập nghiệm của phương trình là $S = \{-40\}$

$$c) x - 5 = 3 - x$$

$$x + x = 3 + 5$$

$$2x = 8$$

$$x = 8 : 2$$

$$x = 4$$

Vậy tập nghiệm của phương trình là $S = \{4\}$

$$d) 2(x + 1) = 3 + 2x$$

$$2x + 2 = 3 + 2x$$

$$2x - 2x = 3 - 2$$

$$0x = 1$$

Phương trình vô nghiệm.

$$e) \frac{2(x-3)}{4} - \frac{1}{2} = \frac{6x+9}{3} - 2$$

$$\frac{6(x-3)}{12} - \frac{6}{12} = \frac{4(6x+9)}{12} - \frac{24}{12}$$

$$6x - 18 - 6 = 24x + 36 - 24$$

$$6x - 24x = 36 - 24 + 18 + 6$$

$$-18x = 36$$

$$x = 36 : (-18)$$

$$x = -2$$

Vậy tập nghiệm của phương trình là $S = \{-2\}$

DẠNG 2: Tìm m để phương trình đã cho có nghiệm x_0

*Phương pháp giải: Thay giá trị của nghiệm x_0 vào phương trình đã cho đưa về phương trình ẩn m.

*Bài toán minh họa:

Bài 1. Tìm m sao cho phương trình $2x - m = x + 9$ nhận $x = -5$ là nghiệm

Giải

Thay $x = -5$ vào phương trình ta có :

$$2.(-5) - 3m = -5 + 9$$

$$-10 - 3m = 4$$

$$-3m = 4 + 10$$

$$-3m = 14$$

$$m = \frac{-14}{3}$$

Vậy $m = \frac{-14}{3}$ là giá trị cần tìm.

DẠNG 3: Tìm m để phương trình $f(x) = 0$ có nghiệm, vô nghiệm, hoặc vô số nghiệm.

*Phương pháp giải : Biến đổi đưa phương trình về dạng: $ax = b$

+ Nếu $a = 0$ và $b = 0$ thì phương trình vô số nghiệm.

+ Nếu $a = 0$ và $b \neq 0$ thì phương trình vô nghiệm.

+ Nếu $a \neq 0$ thì phương trình có nghiệm duy nhất $x = \frac{b}{a}$

*Bài toán minh họa :

Bài 1. Tìm m để phương trình sau: $(m-1)x - m^2 + 4 = 0$

a) Vô nghiệm

b) Vô số nghiệm

c) Có nghiệm duy nhất

Giải

Ta có : $(m-1)x - m^2 + 4 = 0$

$$(m-1)x = m^2 - 4$$

a) Phương trình vô nghiệm khi $m-1=0$ và $m^2 - 4 \neq 0$

Khi đó $m = 1$ và $m \neq \pm 2 \Rightarrow m = 1$

b) Phương trình vô số nghiệm $m - 1 = 0$ và $m^2 - 4 = 0$

Khi đó $m = 1$ và $m = \pm 2$. Vậy không có giá trị nào của m thỏa mãn.

c) Phương trình có nghiệm duy nhất $m - 1 \neq 0 \Leftrightarrow m \neq 1$

III. BÀI TẬP TƯƠNG TỰ TỰ GIẢI.

Bài 1. Giải các phương trình sau:

a) $3x + 9 = 0$

b) $-2x + 6 = 0$

c) $8,1 - 0,9x = 0$

d) $\frac{1}{4}x + 2 = \frac{3}{4}$

Bài 2. Giải các phương trình sau:

a) $5 + 3x = 4x - 9$

b) $7 + 2x = 22 - 3x$

c) $2x - (3 - 5x) = 4(x + 3)$

d) $(x - 1) - (2x - 1) = x + 4$

e) $1,5 - (x + 2) = -3(x + 0,1)$

f) $4(3x - 2) - 3(x - 4) = 7x + 20$

Bài 3. Giải các phương trình sau:

a) $\frac{x}{3} - \frac{2x + 1}{2} = \frac{x}{6} - x$

b) $\frac{2 + x}{5} - 0,5x = \frac{1 - 2x}{4} + 0,25$

c) $\frac{x - 4}{5} + \frac{3x - 2}{10} - x = \frac{2x - 5}{3} - \frac{7x + 2}{6}$

d) $\frac{2x - 4}{3} - 2x = -\frac{6x + 3}{5} + \frac{1}{15}$

e) $\frac{3x + 1}{4} - 5 = \frac{2(3x - 1)}{5} - \frac{3x + 2}{10}$

Bài 4. Tìm giá trị k sao cho phương trình:

a) $2x + k = x - 1$ có nghiệm $x = 2$

b) $(2x + 1)(9x + 2k) - 5(x + 2) = 40$ có nghiệm $x = 2$

c) $2(2x+1)+18=3(x+2)(x+k)$ có nghiệm $x=1$

d) $5(k+3x)(x+1)-4(1+2x)=80$ có nghiệm $x=2$

Bài 5. Tìm m để phương trình sau: $2(x-1)-mx=3$

a) Vô nghiệm.

b) Có nghiệm duy nhất.

* ĐÁP ÁN BÀI TẬP TƯƠNG TỰ TỰ GIẢI.

Bài 1.

a) $S = \{-3\}$

b) $S = \{3\}$

c) $S = \{90\}$

d) $S = \{-5\}$

Bài 2.

a) $S = \{14\}$

b) $S = \{3\}$

c) $S = \{5\}$

d) $S = \{-2\}$

e) $S = \{0,1\}$

f) $S = \{8\}$

Bài 3.

a) $S = \{3\}$

b) $S = \{0,5\}$

c) $S = \emptyset$

d) $S = \left\{ \frac{-13}{2} \right\}$

e) $S = \left\{ \frac{83}{3} \right\}$

Bài 4.

a) $k=1$

b) $k=-2$

c) $k = \frac{2}{3}$

d) $k = \frac{2}{3}$

Bài 5.

a) $m=2$

b) $m \neq 2$